

Kültürel Miras Bağlamında Kırsal Kültürel Kimliğin Korunmasında Halkbilim (Folklor) Müzelerinin Rolü

The Role of Folklore Museums in the Preservation of
Rural Cultural Identity in the Context of Cultural Heritage

Abdurrahman Dinç*
Oğuz Diker**

Öz

Göç ve yerinden edilme gibi konuların yanında hızla değişen toplumsal şartlar kırsal kültür ve kültürel kimlik üzerinde negatif etki yaratmaktadır. Bu negatif etkilerin en önemlisi kırsal kültürel kimliğin dejenerasyonu ve kültürel kimlik bağlamında oluşan değerlerin yok olmaya yüz tutmasıdır. Kırsal kültürel kimliğin yok olması ya da zarar görmesi; gastronomik çeşitlik, tarım, etnobotanik, kırsal sürdürülebilirlik, kırsal kalkınma gibi birçok hususu doğrudan etkilemektedir. Bu açımdan kırsal kültürel miras ve kültürel kimliğin muhafazası, toplumsal öğrenme yoluyla

Geliş tarihi (Received): 12-06-2023 Kabul tarihi (Accepted): 20-10-2023

* Doç.Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi Turizm Rehberliği Bölümü. Konya, Türkiye/ Necmettin Erbakan University, Department of Tourism Guidance. Konya, Turkey. a.dinc@erbakan.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-7539-6084

** Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Müzecilik Bölümü. Çanakkale, Türkiye. Çanakkale Onsekiz Mart University Department of Museology. Çanakkale, Turkey. oguzdiker@comu.edu.tr. ORCID ID: 0000-0002-9538-1621

elde edilen kültürel kazanımların gelecek kuşaklara aktarılması açısından önemlidir. Müzeler, araştırma, toplama, muhafaza ve sergileme gibi işlevleri aracılığıyla kültürün ve kültürel kimliğin her bir unsurunun gelecek kuşaklara aktarılmasının evrensel yönüdür. Geleneksel kültür ve kültürel kimliğin oluşum süreci, etki alanları, etkilediği kitlenin toplumsal özellikleri gibi birçok husus halkbiliminin (folklor) konusudur. Halkbilim araştırmaları bağlamında elde edilen kültürel unsurların sergilendiği, kendine has müzeler olarak adlandırılan halkbilim müzeleri; folklor araştırmalarının toplum ile buluşturulması, muhafazası ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından öne çıkmaktadır. Bu araştırmanın amacı halkbilim müzelerinin kırsal kültürel miras bağlamında kırsal kültürel kimliğin korunmasındaki rolünün incelenmesidir. Çalışma kaynak taraması ile elde edilen bilgilerin araştırma amacı doğrultusunda tasnifi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen veriler bağlamında halkbilim müzelerinin kırsal toplumsal hafızanın korunması, böylece inşa edilen kültürel kimliğin ve bu kimliğin oluşmasını etkileyen ya da kimlik vasıtasıyla oluşan kültürel mirasın, araştırılmasında, unsurlarının toplanmasında, muhafazası ve sergilenmesine katkıları ile kimliğin dejenerasyonu, kültürel mirasın yok olması karşısındaki etkileri ile öne çıkmaktadır.

Anahtar sözcükler: *kırsal kültürel miras, kırsal kimlik, halkbilim müzeleri, koruma*

Abstract

Rapidly changing social conditions, along with issues like migration and displacement, have a negative impact on rural culture and cultural identity. The most significant of these negative effects is the degeneration of cultural heritage and the gradual disappearance of cultural values within the context of cultural identity. The disappearance or damage of rural cultural heritage and cultural identity directly affect various aspects such as gastronomic diversity, agriculture, ethnobotany, sustainability, and rural development. Therefore, the preservation of rural cultural heritage and cultural identity is important for the transmission of cultural achievements obtained through social learning to future generations. Museums, research, collection, preservation, and exhibition play a universal role in transmitting each element of culture and cultural identity to future generations. Folklore, which encompasses the formation process, scope of influence, and social characteristics of the affected population, addresses many aspects of traditional culture and cultural identity. Folklore museums, known as distinctive museums where cultural elements obtained through folklore research are exhibited, stand out in terms of bringing folklore research into contact with society, preservation, and transmission to future generations. The aim of this research is to examine the role of folklore museums in the preservation of rural cultural heritage and rural cultural identity. The study was conducted by classifying information obtained from a literature review in line with the research objective. Research findings highlight the contributions of folklore museums in the preservation of rural social memory, as well as the collection, preservation, and exhibition of cultural heritage elements that influence the construction of cultural identity or are formed through identity. They also emphasize the effects of these contributions on the degeneration

of identity and the disappearance of cultural heritage.

Keywords: *Rural cultural heritage, rural identity, folklore museums, preservation*

Extended summary

Cultural identity is defined as a unique identity and sense of self that an individual or a community tends to construct through the various cultural elements including values, beliefs, traditions, language, art, and other cultural characteristics inherited from the past. This identity is either an individual or collective identity that reflects a sense of belonging, cultural origins, values, and lifestyle.

Cultural identity is constructed by a society or ethnic group based on its own cultural characteristics and heritage. This identity is shaped under the influence of various factors, including language, history, traditions, art, religion, clothing style, cuisine, and other cultural practices. Cultural identity encompasses the distinguishing features that set an individual or a community apart from others.

Cultural identity is an important factor around which a society or ethnic group gathers to define itself, coexist, and generate common understanding. Preserving and transmitting cultural identity and making many elements belonging to a society accepted and continued is important. Rural cultural identity is quite significant for many communities. Rural culture plays a role in shaping many cultural elements such as agriculture, handicrafts, lifestyles, and beliefs, where rural cultural identity becomes important in preserving and transmitting these cultural elements across generations. Considering the relationship between the formation of cultural identity and cultural heritage, especially intangible cultural heritage, identity can undergo deformation and degeneration. Therefore, the use of “carrier tools” in the transmission of cultural heritage across generations is crucial. Among these carrier tools, museums tend to stand out.

Folk museums take on the responsibility of preserving, promoting, and transmitting the past and identities of societies by exhibiting traditional lifestyles, handicrafts, rituals, clothing styles, legends, folk music, and other cultural elements. For people living in rural communities, folk museums strengthen their emotional connections to the past. These museums help local communities remember their past and pass it on to future generations. Folk museums are also important sources for documenting local traditions and cultural expressions. Archives in these museums can be used as resources by scholars and researchers.

By exhibiting cultural elements, these museums can attract the interest of cultural tourists, thereby creating tourism activities. Thus, they contribute to local economic development by promoting tourism. Folklore museums collect objects and documents from rural communities and surroundings. These collections represent an important part of rural cultural heritage. These objects and documents provide information to visitors about the lifestyles, traditions, and beliefs of the past. Folklore museums also create cultural awareness by narrating the richness and diversity of rural cultures. In return, they can also serve as valuable resources for schools, universities, and other educational institutions.

When considered in the context of folk science museums, they can be explained in terms of their collecting function. Just like in all museum operations, folk science museums begin with the process of understanding the elements related to the region or culture they belong to, which allows for the emergence of the context of identity elements.

When examined in terms of the research areas and topics of folk science museums and considering their impact on cultural memory and cultural identity, the importance of these museums in institutionalizing cultural identity is clear, especially in the context of rural cultural identity. It is a well-known fact that rural cultural memory, like rural cultural identity, is vulnerable to erosion. Considering these characteristics, folk science museums are important in the current period for the institutionalization, dissemination, research, and appropriate organization of rural cultural memory and identity, as well as for introducing identity and culture to society.

As with all elements of cultural identity, it is important to identify, materialize, preserve, and institutionalize all the elements of rural cultural identity. In addition to this, raising awareness about these elements is crucial. The creation of such awareness involves presenting the layers of rural cultural identity, conveying the stages of identity, and portraying its reflections in daily life. In this context, it is observed that exhibition stands stand out among the elements of museology. By bringing together the elements of rural cultural identity in meaningful wholes and presenting the stages it has gone through and its reflections in daily life, the display of identity as a whole is important not only for creating awareness but also for sustaining its existence, increasing its societal prevalence, preserving it, and ensuring its sustainability.

In conclusion, folklore museums play a crucial role in preserving and sustaining rural cultural identity. These museums fulfill important tasks such as transmitting the heritage of the past to future generations, keeping the cultural memory alive, and providing education and awareness while contributing to local economic development and supporting the efforts of rural communities in preserving their cultural heritage.

Giriş

Kültür bir toplumdaki bireylerin, doğumdan ölüme kadar geçen süredeki, ilişkileri, yaşam tarzları, hayatı algılama biçimleri ve hayata karşılık geliştirdikleri bütün davranışlarını içerir (Altugan, 2015: 1160). Kültürün toplum içerisinde yerleşmesi ve özdeşleşmesi kimlik oluşturma süreci ile ilgilidir. Kimlik ve kültüre yönelik ilişkinin anlaşılması, farklı olguların değerlendirilmesini içermektedir (Diker ve Deniz, 2017: 191). Bireyin kendisini tanımlamada kullandığı; cinsiyet, din, milliyet, etnik grup gibi çeşitli kategorilerden kendini ait hissettiği grup ve bu gruba yönelik özelliklerden benimsedikleri kültürel kimlik ile açıklanır (Chen, 2014: 2).

Toplumsallaşma ile başlayan, bireyden topluma bütün yaşamı, hayata bakışının yanında tüm yaşamsal faaliyetlerini etkileyen süreç kültürel kimliği oluşum sürecini ifade eder (Assman ve Czaplicka, 1995: 129). Kültürel kimlik, bir toplumun ortak tarihi deneyimleri, insanı

bir bütün haline getiren paylaşılan kültürel kodlarını içerir (Hall, 1989: 70). Bu kültürel kodlar; semboller, nesnelere ve araçlar vb. ile yaygınlaşır ve böylece aktarılır.

Kültürün ve kültürel kimliğin muhafazası, sürdürülebilirlik kavramı ile doğrudan ilişkilidir. Kültürel sürdürülebilirlik, kültürün kuşaklar içi ve kuşaklar arasında geçişinin sağlanması ve erişilebilir olmasıdır (Axelsson, vd., 2013: 215). Kültürün somut olmayan unsurlarının muhafazası ve sürdürülebilirliği somut unsurlara nazaran daha zayıftır. Bu somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından çok daha büyük sorun teşkil etmektedir. Somut kültürel miras ile kıyaslandığında somut olmayan kültürel miras daha dinamikdir (Basat, 2013: 62). Bu özelliğiyle ele alındığında somut kültürel mirasa nazaran somut olmayan kültürel miras; deformasyona, değişime, ve dejenerasyona daha uygundur (Diker, 2019: 678). Kültürel kimliğin oluşumunun da kültürel miras ve özellikle somut olmayan kültürel miras ile olan ilişkisi göz önüne alındığında, kimliğin söz konusu deformasyon ve dejenerasyona uğrayabilir. Bu nedenle kültürel mirasın kuşaklar arasında aktarılmasında “ taşıyıcı araç” kullanımı oldukça önemlidir. Müzeler, söz konusu taşıyıcı araçlar içerisinde öne çıkanlarıdır.

Müzeler, kültür ve kültürel kimliğin sürdürülebilirliği, gelecek kuşaklara aktarımı açısından etkili bir araçtır (Loach ve Rowley, 2022: 54). Müzeler, somut ve somut olmayan kültürel mirasın doğrudan yansıtıldığı öğelerin yanında, bu mirasın yansımaları olan semboller vb.’ni barındırma ile kültürün taşıyıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Teknolojinin gelişmesi, doğal afetler, ekonomik nedenler gibi bir çok faktör kırsaldan şehirlere göçleri mecbur kılmakta, bu durum ise kırsal nüfusun azalması ve kırsal kültürel hafızanın ortadan kalkması sonucunu doğurmaktadır. Bu da toplumun kırsal bölgelerde yaşayan kesiminin kültürel kimliklerinin zayıflaması ya da kültürel mirasın yozlaşması sonucunu doğurur. Bu durumun ortadan kalkmasının en önemli aracı yine müzelerdir. Daha önce de belirtildiği üzere özellikle somut olmayan kültürel mirasın ve beraberinde kimliğin dejenerasyona uğramaması adına, kültürü ve kimliği yansıtacak unsurların gelecek kuşaklara hikayeleri ile birlikte aktarılması elzemdir. Bu noktada karşımıza çıkan en önemli araç, halk kültürü ile kimliğini inceleyen ve bulguları sergileyen halkbilim (folklor) müzeleridir.

Bütün bu bilgiler ışığında bu çalışmanın amacı, kırsal kültürel kimlik ile kültürel mirasın korunmasında halk bilim müzelerinin etkisini araştırarak ortaya koymaktır. Çalışma nitel araştırma tekniklerinden kaynak tarama yöntemi kullanarak hazırlanmış, konuya ilişkin ikinci kaynaklardan elde edilen güvenilirliği ve geçerliliği tespit edilmiş verilerin ele alınmasıyla konunun kavramsal çerçeve bağlamına oturtulmuştur.

1. Halkbilim müzeleri

Bir toplumda, yazılı ve sözlü geleneklerde yer alan, toplumda ortak kabul gören somut ve somut olmayan değerlerin tümü toplumsal kültürü oluşturur (Yıldırım,1998: 16). Kültürün kökenleri, etkilediği toplumun özellikleri, kültürün yarattığı etkileşim ve diğer hususların incelenmesi bir çok farklı bilim dalının çalışma alanı olsa da doğrudan halk ve kültüre yönelik araştırmaları içeren esas disiplin halkbilimdir. Aralarında bağ bulunan bir toplumsal gruba ait somut ve somut olmayan alandaki değerleri esas alan, bunları belirli bir bilimsel

metot çerçevesinde ele alan, derleyen ve yorumlayan, bunlarla ilgili derin bilgi elde etmeye çalışan bilim dalı halk bilim olarak ifade edilmektedir (Kara, 2018: 262).

Halkbiliminin konu aldığı kültürel ürünler konusu farklı çalışmalarda farklı şekilde ele alınmıştır. Michalopoulos ve Xue (2021) halkbilimini, geleneksel inanışlar ile nesilden nesle, ağızdan ağıza aktarılan hikâyelerin bütünü olarak ifade etmektedirler. Başka bir çalışmada ise Ben-Amos (1971) halkbiliminin kapsamını, gelenek, görenek, atasözleri gibi topluma mal olmuş değerlerden oluşan; bilgi bütünlüğü, düşünce tarzları ve sanatsal çıktılar şeklinde ele almıştır.

Halkbilimi, kapsamında yapılan araştırmalar ve elde edilen sonuçlar ile oluşan bilgi bütünlüğü, bilimsel bilgi oluşumuna katkısı kadar toplumsal yaşama yönelik pratik çıktıları ile de önem taşımaktadır. Bu pratik çıktı, kimi zaman yaşama dair bir sorunsalın çözümüne yönelik kadim bir çözüm olurken, kimi zaman da halkın bir arada yaşaması ile oluşan kolektif aklın sembolleri şeklinde oluşmaktadır. Halkbilimi çerçevesinde elde edilen verilerin bilimsel bilgi dışında oluşturduğu bütünlüğün yine halka ulaştırabilmedeki önemli unsurlardan birisi de halk bilim müzeleridir.

Müze, araştırma, tespit etme, toplama, koruma, yorumlama gibi işlevlerinin yanında somut ve somut olmayan kültürel mirasın sergilemesini sağlayan, kar amacı gütmeyen ve topluma hizmet veren kuruluşlardır (ICOM,2023). Müzeler, kültürel çeşitlilik ile kültürel sürdürülebilirliği teşvik eden, erişilebilir, kapsayıcı ve kamuya açık mekanlardır.

Müze tanımında da görüldüğü üzere, kavram temel fonksiyonları ile birlikte açıklanmaktadır. Alexander vd. (2017) genel kabul gören müze fonksiyonları bağlamında kendi yaklaşımları ile de konuyu ele aldığı çalışmasında fonksiyonları; toplama, koruma, sergileme, yorumlama ve tescilleme, hizmet etmek ve hareket etmek olarak sınıflandırmaktadır. Müzelerin esas faaliyet konularını oluşturan hususlar, yerine getirdikleri fonksiyonlardır.

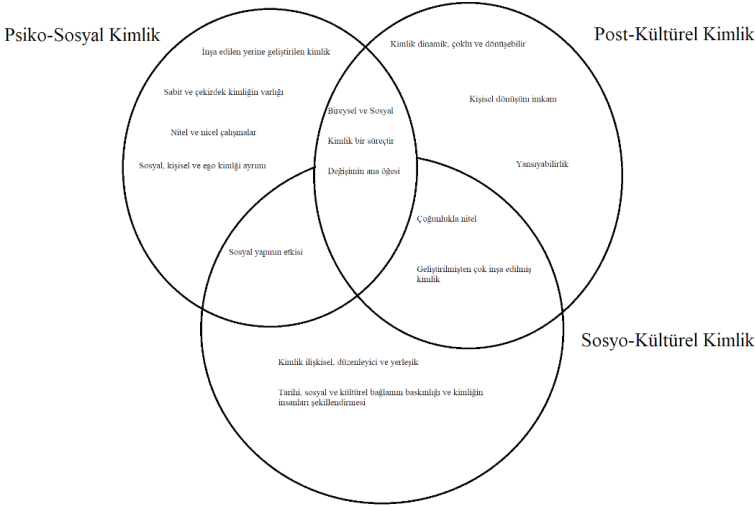
Halk müzesi (folk museum), halkbilimi müzesi (folklore museum), açık hava müzesi (open air museum), eko müze (eco-museum), canlı müze (living museum) gibi farklı adlarla anılan, antropoloji, sosyoloji, halkbilimi dalları ile ilişkili müzeleri halk bilim müzelerinin ilk örnekleridir. Türkiye’de ise etnografya müzeleri halk bilim müzesi olarak kabul edilmektedir (Demir, 2013: 1112).

Halkbilim müzeleri, etnolojik çalışmaların sonucunda ortaya çıkmıştır (Alcock, 1954: 101). Hem bilimsel felsefenin özünü teşkil eden hem de müzelerin en temel fonksiyonu olan araştırma, toplumlara ve toplumlara ait kültürün bütün unsurları ile araştırılmasının yanında elde edilen bulguların sergilenmesi halkbilim müzelerinin oluşmasında ki temel amaçlardır.

Sonraki süreçte halk bilim müzeleri yerel kültürün ve yerel tarihin korunmasındaki kilit rolü ile öne çıkmıştır (Anevlavi vd., 2017: 252). Halkbilim müzesi, halkın kültür izlerini taşır. Belirli bir kültürel ya da sosyal ihtiyaca cevap olarak belirli bir zamanda ve yerde yapılır. Bunun yanında da sosyal ya da kültürel açıdan anlamlı bir işlevi yerine getirir. Tasarım, süsleme ve yaratıcılık yoluyla değerleri ifade ederek belirli bir kültürel geleneğin parçalarını sunar (Mahmud, 2013: 14).

2. Halkbilim müzesi ve kırsal kültürel kimlik ilişkisi

Halkbilim ve kültürel kimlik ilişkisi arasındaki ilişkinin incelenmesi için öncelikle öz kimliği oluşturan sosyo-kültürel kimliğin oluşum süreci ile özelliklerini değerlendirmek gerekir. Fisher vd. (2020), sosyo-kültürel kimliğin oluşum sürecinin psiko-sosyal ve post-kültürel kimlik oluşum süreçlerinden bağımsız olmadığını ifade etmektedirler. Sosyo-kültürel kimlik; sosyal yapının etkisinin hissedildiği, değişimin ana ögesi olan, inşa edilmiş, ilişkisel, düzenleyici ve yerleşik olarak tanımlanmaktadır.

Şekil 1. Sosyo-Kültürel Kimlik Oluşum Süreci

Kaynak: Fisher vd., 2020: 452.

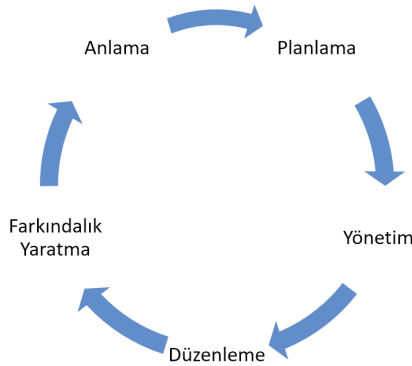
Şekil 1 incelendiğinde, sosyo-kültürel kimliğin, tarihi, sosyal ve kültürel bağlamın baskınlığı ile insanları şekillendirdiğinin ifade edildiği görülmektedir. Bunun yanında sosyo-kültürel kimlik, post-kültürel kimlik, psiko-sosyal kimlikten farklı olarak geliştirilmiş değil, inşa edilmiş olarak ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle, sosyo-kültürel kimlik, belirli bir süreç içerisinde ortaya çıkan kültürel öğelerin birer yapı taşı şeklinde oluşturduğu, kültürü benimseyen toplumlar tarafından inşa edilen bir yapıdır. Bu yapı benimsendiği yerlere ya da temsil ettiği değerlere göre kentsel kimlik ya da kırsal kimlik şeklinde değerlendirilebilir. Kimliği sınıflamada, kimliğin nerede benimsendiğinden ziyade, temsil ettiği değerlerin baskınlık derecesi daha etkilidir. Şöyle ki, ait olduğu kırsal kültürel kimliği temsil eden kıyafetleri giyen bir kent sakininin ya da göç ettiği şehirde kültürel kimliğinin sembollerini iş yerinde kullanan bir müteşebbis düşünüldüğünde kimliğin nerede benimsendiğinin öneminin kalmadığı görülmektedir.

Kırsal yerleşimler, kültür ile doğa ilişkisi ve etkileşimi neticesinde ortaya çıkan pratikleri ve birikimleri barındırmasından ötürü önem arz etmektedir (Kayın, 2012). Söz konusu birikim ve geleneklerin tamamı kültürel kimliğin bir yansıması olarak kırsal kültürel kimliği oluşturmaktadır. Sosyo-kültürel kimliğin bir alt türü olan kırsal kimliği oluşturan öğeler, üç temel başlık altında toplanmaktadır (Mısırlı vd., 2019: 72);

- **Doğal kimlik bileşenleri;** Topoğrafya, jeoloji, su varlığı, bitki örtüsü, yaban yaşamı, iklim,
- **Yapay kimlik bileşenleri;** Yerleşimin fiziksel yapısı, üretim peyzajı, geleneksel yapı tipi, fiziksel biçimlenişi, arazi ile ilişkisi, geleneksel yapı malzemesi, dış mekân kurgusu (sokak dokusu, peyzaj elemanları), ulaşım/iletişim, kültürel bitki dokusu, çevresel kontrol önlemleri
- **Sosyo-kültürel kimlik bileşenleri;** yerel ekonomik yapı, etnik-dini-köken, geleneksel yapı, yönetim politikaları, arazi yönetimi, sosyal yapı.

Kırsal kültürel kimlik, şehirleşme öncesi insan yaşamının yoğunlukta olduğu yaşam bölgeleri olması nedeniyle, esasında toplumsal kimliklerin temelini oluşturmaktadır. Bunun yanında kırsal kültür “etnisite” kavramını da içerdiği için etnik kimlikleri de içerisinde barındırmaktadır. Yapılanma ve yapılaşmaları açısından gittikçe birbirlerine benzeyen kentlerin tek düzeliklerine karşın, bölgeden bölgeye hatta aynı bölgede köyden köye farklılık gösteren kırsal yerleşmelerin kendilerine özgü çevre özellikleri ve yaşam biçimleri mevcuttur (Erdem, 2012: 85). Bu farklılık ve çeşitlilik, özgün ve farklı kültürel kimlik yapılarının yansımaları ile oluşmaktadır. Yoğun kentleşmeden kaçan yerli turistlerin oluşturduğu baskılar, kentlere göç verilmesine sebep olan eksik uygulamalar ve yönetsel anlamda yapılan değişiklikler nedeniyle kırsal kimlik tehdit altındadır (Gökçe, 2018: 7). Kırsal kültürel kimlik de diğer bütün sosyo-kültürel kimlik türlerinde olduğu gibi belirli bir süreç içerisinde, belirli yapı taşları ile inşa edilerek oluşturulur. Bu nedenle diğer bütün kültürel kimlik tiplerinde olduğu üzere kırsal kültürel kimliğin korunmasında da bütün yapı taşlarını muhafaza etmek gerekir. Diğer yandan kırsal kültürel kimlik olgusunu anlamak ya da oluşum sürecini gözlemleyebilmek için yapının her bir yapı taşını gözlemleyebilmek gerekmektedir.

Marshall (1977), halkbilim müzelerinin kültür ve kültürel kimliğin günlük yaşama ait kayıtlarını koruması, kültürdeki değişimleri yansıtarak müzeye gelen insanların kültüre yönelik fikirlerini oluşturması gerektiğini ifade etmektedir. Kültürün ve kimliğin korunması ve sergilenmesi halk bilim müzelerinin kuruluşunun temel nedenleridir. Halkbilim müzeleri sayesinde aynı zamanda kültürel kimliğin yönetimi gerçekleştirilmektedir. Bir kültürel miras olan kültürel kimliğin yönetimi, kültürel miras yönetimi ile benzerlik göstermektedir.

Şekil 2. Kültürel Miras Yönetim Süreci

Kaynak: Manatū Taonga, 2022: 8

Şekil 2'deki kültürel miras yönetim süreci incelendiğinde ilk aşamanın anlama olduğu görülmektedir. Manatü Taona (2022), anlama sürecini, kültürel mirasın araştırılmasını, kültürel unsurların tespitini ve envanterlenmesi ile ifade etmektedir. Sosyo-kültürel kimliğin oluşum süreci değerlendirildiğinde, tarihi, sosyal ve kültürel bağlamın ortaya çıkarılması aşama olduğu görülmektedir. Yönetim sürecinin ikinci aşaması planlamadır. Kültürel miras unsurlarının planlanması, koruma prosedürlerinin geliştirilmesi ile koruma önlemlerinin belirlenmesi bu aşamanın önemli unsurlarıdır. Bir sonraki aşama olan yönetim, değer yaratma, şartları oluşturma ve değerlendirme, geliştirilecek hususları belirleme ve kültürel sürdürülebilirliğine yönelik faaliyetleri organize edilmesini içerir. Düzenleme aşamasına kadar kültürel mirasın yönetim süreci aşamaları, genel çerçevenin belirlenmesi ve yönetsel prosedürlerin belirlenmesine yönelik operasyonel süreçleri içerir. Düzenleme aşaması ile kültürel mirasın kurumsallaşması, bütün katmanları ile bir bütün haline getirilerek aktarımının sağlanmasını kapsar. Son aşama olan farkındalık yaratma ise kültürel mirasa yönelik farkındalığın yaratılması, günlük hayata yansımalarının ortaya konulmasını içerir. Kültürel miras olarak da değerlendirilen kültürel kimliğin yönetim süreci de benzerlik taşımaktadır. Söz konusu yönetsel sürecin, halkbilim müzeleri ve kırsal kültürel kimliğe etkileri ile birlikte değerlendirilmesiyle tablo 1 oluşturulmuştur.

Tablo 1. Halkbilim Müzesi ve Kırsal Kültürel Kimlik İlişkisi

Müze Fonksiyonu (Halkbilim Müzeleri)	Kültürel Miras Yönetim Süreci	Kırsal Kültürel Kimliğe Etkisi
Toplama	Anlama	Tarihi, sosyal ve kültürel bağlamın ortaya çıkarılması
Belgeleme	Planlama	Kırsal kültürel kimlik unsurlarının belirlenmesi ve koruma önlemlerinin tespiti
Koruma	Yönetim	Korunması, değer yaratılması, sürdürülebilirliğine yönelik çalışmalar
Eğitim	Düzenleme	Kültürel kimliğin kurumsallaştırılması ve aktarılması
Sergileme	Farkındalık Yaratma	Kültürel kimlik katmanlarını ortaya koyarak, kimliğin geçirdiği aşamaları ve kimliğin günlük hayata yansımalarının aktarılması.

Kaynak: Araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.

Halkbilim müzeleri açısından değerlendirildiğinde toplama fonksiyonu bağlamında açıklanabilir. Şöyle ki, tüm müze işleyişlerinde olduğu üzere, halkbilim müzeleri de ait olduğu bölge ya da kültüre ilişkin öğeleri anlama ile başlayan süreci değerlendirerek kimlik unsurlarının bağlamının ortaya çıkarılmasını sağlar.

Kırsal kültürel kimlik bileşenlerinin çeşitliliği ve farklılıkları göz önüne alındığında, bu bileşenlerin belirlenmesi, sınırlarının çizilmesi ve koruma önlemlerinin alınması, kültürel miras yönetim süreci açısından etkin bir planlamayı gerektirir. Halkbilim müzeleri açısından ise söz konusu sürecin belgeleme fonksiyonu bağlamında değerlendirildiği açıkça görülebilmektedir. Daha önce de belirtildiği üzere yoğun bir deformasyon baskısı altında bulunan kırsal kültürel kimlik unsurlarının sürdürülebilirliğinin sağlanması, korunması ve bu vesileyle değer yaratılması süreci etkin bir yönetsel sistem dahilinde gerçekleştirilebilir. Müzeler, ortak kültürün korunduğu ve nesiller arasında görünür kılındığı yerlerdir (Dewhurst, 2014: 251). Buradaki koruma somut ya da somut olmayan kültür varlığı olduğu fark etmeksizin, sadece fiziksel olarak muhafaza edilmesi değil, aynı zamanda onarılmasını, aslına uygun hale getirilmesi, sürdürülebilirliğinin sağlanması gibi hususların tamamını kapsar. Halkbilim müzeleri koruma fonksiyonları ile kültürel miras yönetiminin yönetim boyutuna ek olarak kırsal kültürel mirasın korunması, değer yaratılması, sürdürülebilirliğine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesini sağlar.

Kültürel kimliğin en önemli fonksiyonlarından birisi toplumsal ve kültürel hafızanın oluşturulmasıdır. Toplumsal hafıza, bireyin yaşadığı topluma, mekâna ve şehre ait olma anlamında işlevsel bir özelliğe sahiptir. Toplumsal hafızayı inşa etmek kadar toplumsal hafızayı korumak, yaşatmak ve gelecek nesillere aktarmak da esastır (Tayanç ve Yeniçırak, 2022: 12). Heller (2001) kültürel hafızayı, toplumsal hafızanın günlük rutinleri etkileyen, düzenli olarak tekrarlanan uygulamalar ile somutlaştırılarak önemli bir olay düzeni olarak tekrar eden hali ile ifade etmektedir. Kültürel hafıza, kimliğin kurumsallaşması ve kimlik unsurlarının gelecek kuşaklara aktarılmasının temel taşıyıcısıdır. Kültürel hafıza sadece toplumsal hafızanın değil aynı zamanda da kültürel kimliğin de somutlaştırılmasında da etkilidir. Müzeler, korudukları, sergiledikleri materyaller sayesinde, kültürel hafızanın aktarımında önemli role sahiptir (Black, 2011: 421). Müzelerin kültürel hafızanın somut unsurlarının araştırılması, tespit edilmesi ile gün yüzüne çıkarılması, bunların tekrarlandığı ve somutlaştırdığı değerleri de içerecek şekilde düzenlenmesinin yanında mevcut şekliyle belirli bir zamanda insanlara aktarılmasında görev almaktadır.

Halkbilim müzelerinin araştırma sahaları ve konuları açısından ele alındığında, kültürel hafıza ve kültürel kimlik üzerindeki etkileri de düşünüldüğünde özellikle kültürel kimliğin kurumsallaşmasındaki etkisinin de önemi açıktır. Kırsal kültürel kimlik gibi kırsal kültürel hafızanın da bozulmaya açıklığı bilinen bir gerçektir. Bu özellikleri bakımından değerlendirildiğinde halkbilim müzelerinin, kırsal kültürel hafıza ve kimliğin kurumsallaşması, yaygınlaştırılması, araştırılması ve aslına uygun olarak düzenlenmesi ile mevcut dönem içerisinde topluma kimliğin ve kültürün tanıtılması için önemlidir.

Kültürel kimliğin bütün unsurlarında olduğu gibi kırsal kültürel kimliğin bütün unsurlarının tespiti, somutlaştırılması, korunması ile kurumsallaştırılmasının yanında bu unsurlar ile ilgili farkındalık yaratılması önemlidir. Söz konusu farkındalığın yaratılması, kırsal kültürel kimlik katmanlarını ortaya koyarak, kimliğin geçirdiği aşamaları ve kimliğin günlük hayata yansımalarının aktarılması ile olacaktır. Burada müzecilik unsurlarından sergilemenin öne çıktığı görülmektedir. Kırsal kültürel kimlik unsurlarının anlamlı bütünlükler ile bir araya

getirilerek, geçirdiği aşamaları ve günlük hayata yansımalarının aktarılması vasıtasıyla kimliğin bir bütün olarak sergilenmesi, farkındalığın oluşmasının yanında kimliğin varlığının sürdürülmesi, toplumsal yaygınlığının artırılması, korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması adına önemlidir.

Sonuç ve değerlendirme

Kırsal kültürel kimliğin özellikle göç, şehirleşme ve popüler kültür baskısı altında oluşan kültürel deformasyon ile tehlike altında olduğu açıktır. Her ne kadar söz konusu tehditlerin kültürel kimlik unsurlarının tamamında etkisi olduğu varsayılssa da kırsal kültürel kimliğin yaygınlığı ve etki alanı açısından daha hayatidir. Kırsal kültürel kimlik, sosyal yaşamın her sahasında ve günlük pratikleri içerisindeki her hususu etkilemektedir. Kırsal kültürel kimlik; tarımsal kültür, gastronomik kimlik, geleneksel yaşam biçimleri, örf-adet ile kültürel hafızanın tamamı ile direkt ilgilidir. Kırsal kültürel kimliğin ve unsurlarının korunması ile gelecek kuşaklara aktarılmasının iki temel yöntemi mevcuttur. Bunlardan ilki, kırsal kültürel kimliğin, kimliği yaşayan toplumların günlük yaşamları içerisinde muhafaza ederek yok olmasının engellenmesine yönelik korumadır. Buradaki muhafaza, kültürel kimliğin üzerinde etki edebilecek bütün unsurlardan izole edilmesini içermektedir. Korumadaki ikinci yöntem ise kimliği ve unsurlarını detaylıca araştırmak, bunları somutlaştırarak anlamsal bütünlüğü içerisinde farkındalığının oluşturulması, yaygınlaştırılması ve bu şekilde gelecek kuşaklara aktarımının sağlanmasını içermektedir. Bu süreç yoğun bir inceleme, araştırma, bulguları elde etme, toplama, belgeleme, bütünleştirme, koruma süreçlerini beraberinde taşımaktadır. Bu noktada bilimsel bir disiplin olarak halkbilim karşımıza çıkmaktadır. Fakat kimliğin yaygınlaştırılması sürecinde salt bilimsel faaliyetlerin dışında kolektif etkinin yaratılması adına elde edilen bulguların toplumun her kesimi ile buluşturulması gerekmektedir. Böylece müzelerin süreçteki rolleri ortaya çıkmaktadır. Bir müze türü olarak halkbilim müzeleri, bir toplumun günlük yaşamları, gelenekleri, örf-adetleri, inanış biçimleri gibi kimliği temsil eden birçok somut ve somut olmayan unsurun tespiti, toplanması, belgelenmesi, korunması, sergilenmesi ile bu konularda eğitim faaliyetlerini yürüten kar amacı gütmeyen kuruluşlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kırsal kültürel kimliğin yerinde korunması, yaygınlaştırılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından halkbilim müzeleri önemlidir. Aynı zamanda kültürel miras olan kültürel kimliği anlama, planlama, yönetme, düzenleme ve farkındalık yaratma açılarından da önemlidir. Halkbilim müzelerinin dünya genelinde yaygın olduğu görülmektedir. Etnografya, etno-müze gibi kavramlarla da iç içe geçmiş olmasına karşın taşıdığı içeriğinin genişliği bakımından halkbilim müzesi adıyla daha fazla örneği bulunmaktadır. Özellikle Asya toplumları açısından kırsal kültürel kimliğin korunması açısından kullanıldığı görülmektedir (Japonya, Kore, Hindistan vb.).

Türkiye halkbilim müzeleri açısından değerlendirildiğinde yeterli yaygınlığa sahip olmadığı görülebilir. Sınırlı örneklerinin yanı sıra kuruluş aşamasında birçok girişiminde yarıda kaldığı görülmektedir. Kırsal yaşamın günümüzde de yaygın olduğu Türkiye, özellikle

yerleşik kültürlerin kırsaldan şehre doğru yayıldığı gerçeğinden hareketle halihazırda kırsal kültürel kimliğin muhafazası açısından halkbilim müzelerine ihtiyaç duyulduğu açıktır. Söz konusu müzelerin Türkiye'deki mevcut örneklerinde olduğu gibi yerel yönetimlerin turistik talebi doğurmaya yönelik gerçekleştirdikleri amatör girişimlerin ötesinde kimliği ve unsurlarını bütün katmanlarıyla, süreç içerisindeki gelişimiyle ortaya koyabilecek, farkındalık yaratarak yaygınlığını ve korunmasını sağlayacak planlı örnekleri ile birlikte oluşturulması gerekmektedir.

Research and Publication Ethics Statement: This is a research article, containing original data, and it has not been previously published or submitted to any other outlet for publication. The author followed ethical principles and rules during the research process. In the study, informed consent was obtained from the volunteer participants and the privacy of the participants was protected.

Araştırma ve yayın etiği beyanı: Bu makale tamamıyla özgün bir araştırma olarak planlanmış, yürütülmüş ve sonuçları ile raporlaştırıldıktan sonra ilgili dergiye gönderilmiştir. Araştırma herhangi bir sempozyum, kongre vb. sunulmamış ya da başka bir dergiye değerlendirilmek üzere gönderilmemiştir.

Contribution rates of authors to the article: Both authors contributed equally to this article.

Yazarların makaleye katkı oranları: Bu makaleye her iki yazar da eşit oranda katkı sağlamıştır.

Ethics committee approval: The present study does not require any ethics committee approval.

Etik komite onayı: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

Financial support: The study received no financial support from any institution or project.

Finansal destek: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Conflict of Interest: The author declares no conflict of interest.

Çıkar çatışması: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Alcock, F. J. (1954). Folklore studies at the National Museum of Canada, *The Journal of American Folklore*, 67 (264), 99-101
- Alexander, E.P., Alexander and M., Decker, J. (2017). *Museums in motion: An Introduction to the History And Functions of Museums*, Third Edition, Rowman & Littlefield.
- Altugan, A. S. (2015). The relationship between cultural identity and learning. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, 186, 1159-1162.
- Anevlavi, V., Fragkou, A., Mavropoulou, E. And Antoniou, A. (2017). Integrating technological means in small museums: The case of the historical & folklore museum of Kalamata, Greece, *International Journal of Scientific Management and Tourism*, 3(4), 231-253
- Assmann, J. and Czaplicka, J. (1995). Collective memory and cultural identity, *New German Critique*, 65, 125-133.
- Axelsson, R., Angelstam, P., Degerman, E., Teitelbaum, S., Andersson, K., Elbakidze, M. and Drotz, M. K. (2013). Social and cultural sustainability: criteria, indicators, verifier variables for measurement

- and maps for visualization to support planning. *Ambio*, 42, 215-228. DOI 10.1007/s13280-012-0376-0
- Basat, E. M. (2013). Somut ve somut olmayan kültürel mirası birlikte koruyabilmek. *Milli Folklor*, 25(100), 60-71.
- Ben-Amos, D. (1971). Toward a definition of folklore in context, *The Journal of American Folklore*, 84(331), 3-15.
- Black, G. (2011). Museums, memory and history, *Cultural and Social History*, 8(3), 415-427, DOI: 10.2752/147800411X13026260433275.
- Chen, V. H. H. (2014). Cultural identity, *Key Concepts in Intercultural Dialogue*, 22, 1-2.
- Demir, Z. S. (2013). Halkbilimi müzeciliğinde deneysel yaklaşımlar: Yaşayan müze, *Electronic Turkish Studies*, 8(9), 1111-1125.
- Dewhurst, C. K. (2014). Folklife and museum practice: An intertwined history and emerging convergences American folklore society, *The Journal of American Folklore*, 127(505), 247-263.
- Diker, O. (2019). Somut olmayan kültürel miras ile ilişkisi bağlamında etnik turizm. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 8(1). 672-684.
- Diker, O. ve Deniz, T. (2017). Kars kültürel ve gastronomik kimliğinde kaz, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(38), 189-204.
- Erdem, Meltem (2012). *Kırsal yerleşim peyzaj kimlik özelliklerinin tespiti, korunması ve geliştirilmesi-ne yönelik değerlendirme matrisi önerisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Fisher, L., Evans, M., Forbes, K., Gayton, A., and Liu, Y. (2020). Participative multilingual identity construction in the languages classroom: A multi-theoretical conceptualisation. *International Journal of Multilingualism*, 17(4), 448-466.
- Gökçe, G. C. (2018). *Kültürel peyzaj-turizm ilişkisine yönelik kırsal kimlik koruma modeli: nallihanbeydili örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Hall, S. (1989). Cultural identity and cinematic representation. *Framework: The Journal Of Cinema And Media*, 36, 68-81.
- Heller, A. (2001). Cultural memory, identity and civil society. *Internationale Politik Und Gesellschaft*, (2), 139-143.
- Kara, B. A. (2018). *Halkbilimi el kitabı. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 11(23), 262-267.
- Loach, K. and Rowley J. (2022). Cultural Sustainability: A perspective from independent libraries in The United Kingdom and The United States, *Journal of Librarianship and Information Science*, 54 (1), 80-94.
- Mahmud, F. (2013). Folklore and the museum. *Saarc Culture*, 4, 3-18.
- Manatū Taonga (Ministry for Culture & Heritage) (2022). Policy for government management of cultural heritage places, *Ministry for Arts, Culture and Heritage New Zealand*.
- Marshall, H. W. (1977). Folklife and the Rise of American Folk Museums. *The Journal of American Folklore*, 90 (358), 391-413.
- Mısırlı, N., Kiper, T. ve Korkut, A. (2019). Kırsal kimlik değerlerinin tespiti ile kalkınma odaklı stratejilerin belirlenmesi: Edirne İli Keşan İlçesi Gökçetepe Köyü Örneği. *Artium*, 7(1), 70-81.
- Michalopoulos S. and Xue M. M. (2021). Folklore, *The Quarterly Journal of Economics*, 136 (4), 1993-2046.

Tayanç, M. and Yeniçirak, H. (2022). Museums as spaces carrying social memory. *Msgsü Sosyal Bilimler*, 2022, 1.25: 11-19.

Elektronik Kaynaklar

ICOM (2023). <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>

Kayın, Emel (2012) Bir ‘‘Kültürel Manzara-Kültürel Peyzaj’’ Ögesi Olarak Kırsal Yerleşimlerin Korunmasına Yönelik Kavramsal ve Yasal İrdelemeler, Mimarlık.367. <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&dergisayi=381&recid=2998> adresinden ulaşılabilir.

Yıldırım, D. (1998). Sözlü Kültür ve Folklor Kavramları Üzerine Düşünceler, *Milli Folklor* <https://www.millifolklor.com/pdfviewer.aspx?sayi=3&sayfa=17> adresinden erişilebilir.

Bu eser Creative Commons Atf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

(This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License).